

FİNANSAL RAPORLAMA KALİTESİNİN MUHASEBE KÜLTÜRÜNE BAĞLI FAKTÖRLER AÇISINDAN İNCELENMESİ: BİST İMALAT SANAYİ UYGULAMASI*

Arş. Gör. Dr. Mehmet İlker KARAKELLEOĞLU**

Prof. Dr. Süleyman YÜKÇÜ***

Araştırma Makalesi / *Research Article*

Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi
Haziran 2022, 24(2), 308-337

ÖZ

Bu çalışmanın amacı finansal raporlama kalitesine etki eden faktörleri, muhasebe kültürü kapsamında araştırmaktır. Ampirik araştırma Borsa İstanbul İmalat Sanayi'nde yer alan 177 şirkette gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri şirketlerin 2013-2017 dönemlerine ait finansal tablolarından, yıllık faaliyet raporlarından ve Kamu Aydınlatma Platformu'na bildirilen şirket bilgilerinden elde edilmiştir. Finansal raporlama kalitesinin ölçümünde muhasebe esaslı yaklaşımlardan yararlanılmış, muhasebe kültürü özellikleri ampirik bulgulara dayalı olarak somutlaştırılmıştır. Sağkalım analizi yöntemi kullanılarak muhasebe kültürü ile finansal raporlama kalitesi arasındaki ilişki aydınlatılmıştır. Ulaşılan bulgular; profesyonellik, şeffaflık ve esneklik yönündeki muhasebe kültürü özelliklerinin, finansal raporlama kalitesini artıracağını ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Finansal Raporlama Kalitesi, Muhasebe Kültürü, Kazanç Kalitesi, Mali Analiz

JEL Sınıflandırması: M40, M41, M10

* Makale Geliş Tarihi (Date of Submission): 15.06.2021; Makale Kabul Tarihi (Date of Acceptance): 04.12.2021
Bu Çalışma Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Prof. Dr. Süleyman Yükçü danışmanlığında savunulan "Finansal Raporlama Kalitesine Etki Eden Muhasebe Kültürüyle İlişkili Faktörler" başlıklı Doktora Tezi'nden türetilmiştir.

** Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, mehmet.ilker@deu.edu.tr,
orcid.org/0000-0001-6708-0234

*** Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, suleyman.yukcu@deu.edu.tr,
orcid.org/0000-0002-1514-5953

Atıf (Citation): Karakelleoğlu, M.İ. ve Yükçü, S. (2022). Finansal Raporlama Kalitesinin Muhasebe Kültürüne Bağlı Faktörler Açısından İncelenmesi: BİST İmalat Sanayi Uygulaması. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 24(2), 308-337. <https://doi.org/10.31460/mbdd.952739>

ANALYZING FINANCIAL REPORTING QUALITY IN TERMS OF FACTORS RELATED TO ACCOUNTING CULTURE: AN APPLICATION IN BORSA İSTANBUL MANUFACTURING INDUSTRY

ABSTRACT

The aim of this study is to research the accounting culture related factors affecting financial reporting quality. Empirical research is conducted on 177 manufacturing firms listed in Borsa İstanbul. Data for the 2013-2017 period is collected from the financial statements, annual activity reports and Public Disclosure Platform. Accounting based approaches are used to measure financial reporting quality and the accounting culture factors are based on empirical measures. The relationship between accounting culture and financial reporting quality is analyzed by survival analysis method. Findings indicate that the accounting culture factors of professionalism, transparency and flexibility enhance financial reporting quality.

Keywords: Financial Reporting Quality, Accounting Culture, Earnings Quality, Financial Analysis

JEL Classification: M40, M41, M10

EXTENDED SUMMARY

PURPOSE AND MOTIVATION

Organization of accounting systems varies as a result of the effects of different social, economic and legal environmental conditions, giving rise to different accounting culture features. The aim of this study is to examine the relationship between financial reporting quality and accounting culture. Other objectives are to empirically measure the factors related to business-based accounting culture and to develop an information systematic that will guide information users and contribute to the evaluation of financial reports.

METHODOLOGY

Different hypotheses are formed around the main research question of the study, "Is there a relationship between financial reporting quality and accounting culture characteristics?" The hypotheses formed to test this relationship and to find out which features are related, if any, are based on four basic dimensions of accounting culture. The empirical research has been carried out in a way that both the financial reporting quality of companies can be measured and the characteristics of their accounting culture can be determined. In addition, increasing efficiency in the capital markets and contributing to the evaluation of financial reports by information users are within the objectives of the study. Thus, 177 companies publicly traded in the Borsa İstanbul, manufacturing industry index are included in the sample. Financial reporting quality is the dependent variable in the study. The independent variables consist of the characteristics of the accounting culture in the sample firms. The company data is obtained from the annual financial statements and their footnotes and the company

information submitted to the Public Disclosure Platform for the period 2013-2017. In the study, survival analysis method, which is used in other disciplines, is applied to accounting research in examining the effect of accounting culture variables on financial reporting quality. This method is used to analyze the data obtained in any period from a certain starting point to the realization of the event of interest. The lifetime or failure times in the analysis represent how long the businesses can continue their activities by providing quality financial reporting. The quality of financial reporting, which is measured by the quality of earnings (persistence, predictability, variability, and smoothness of earnings), is determined throughout the life span of the company, during which it has been possible to examine the effects of accounting culture.

RESULT AND DISCUSSION

First of all, it is observed that the professionalism attribute in the dimension of professionalism-status quo feature of accounting culture has a positive effect on the quality of financial reporting. In the companies that exhibit a status quo type accounting culture, the lack of professionalism is inversely related to financial reporting quality. In this part of the analysis, earnings quality is calculated based on profit before taxes and it is concluded that professionalism contributes to persistent, predictable, less volatile, and more stable earnings.

Furthermore, the effect of cultural characteristics on the quality of financial reporting is also examined in the transparency-secrecy dimension. It is found that a transparent accounting culture in companies has a positive effect on financial reporting quality. Thus, it is observed that the lack of transparency in companies with secrecy has a negative impact on the quality of financial reporting.

Findings also show that there is no significant relationship between the conservatism-optimism dimension of accounting culture and the quality of financial reporting. Conservatism or optimism characteristics do not have a significant effect on the companies' financial reporting quality survival function.

In the uniformity-flexibility dimension, a significant relationship is found with financial reporting quality. When the hazard ratios are examined, it is observed that this relationship is inverse. The $HR > 1$ ratio indicates that the risk of failure is lower in companies that exhibit a flexible accounting culture, thus the quality of financial reporting is higher. Companies with flexible accounting cultures have a longer life expectancy; thus, this feature contributes to a statistically significant positive effect on financial reporting quality.

The results of the analysis using operating profit largely match the results using profit before tax. The explanatory power of the model is statistically significant at the 5% significance level. Hypotheses related to accounting culture variables are thus supported by this analysis.

CONCLUSION AND IMPLICATIONS

Ensuring professionalism, which is an accounting culture characteristic, is closely related to the financial affairs, organization and management of enterprises. Enhancing professionalism is possible only with the development of a financial reporting system that is independent from the sphere of influence of the central executive. Considering the effects of the transparency dimension, increasing the quality of financial reports can be achieved with the effectiveness and independence of internal audit mechanisms that provide the basic conditions for this characteristic to exist. Flexibility is another characteristic that has a positive impact on the quality of earnings and financial reports in this research. Thus, it would be a favorable best-practice if the management includes flexible accounting practices, provided that they do not hinder comparability and consistency.

As outputs of enhanced quality financial reporting increase, it is expected that information asymmetry in financial markets will decrease, capital costs will decrease, efficiency in investments will be increased, opportunistic profit management practices for manipulation purposes will be prevented, and the information obtained through the financial reporting system will be reflected better in the capital markets.

1. GİRİŞ

Tedarik edilen ürün ve hizmetlerin niteliğine yönelik bir ölçüt geliştirme arzusu bilgi çağında da devam etmektedir. Sanayi devriminden sonra fabrika-ürün-sistem ağında beklentilerin ne kadar karşılandığının ifadesi şeklinde karşımıza çıkan kalitenin bilgi teknolojileri çağındaki uygulamalarından biri karar alma süreçlerinin kalitesidir. Finansal raporlama kalitesi ise günümüzde muhasebe bilgi sisteminin sağladığı bilgilerin değerlendirilmesinde başvurulacak en önemli ölçütlerdendir.

Çalışmada finansal raporlama kalitesinin muhasebe kültürüne bağlı faktörlere göre nasıl değişeceği araştırılmıştır. Borsa İstanbul İmalat Sanayi'ndeki 177 şirkette finansal raporlama kalitesinin muhasebe kültürü faktörleriyle ilişkisinin incelenmesi sağkalım analizi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. İki kavram arasındaki nedensellik bağı araştırılırken öncelikle finansal raporlama kalitesi ve muhasebe kültürü kavramlarının teorik çerçevesi özet biçimde sunulmuş ardından ampirik araştırma kısmına yer verilmiştir. Bu araştırma ile amaçlananlar; muhasebe kültürü kavramı ve özelliklerinin kurumlar bazında somutlaştırılması, kaliteli finansal raporlamanın muhasebe kültürüne bağlı faktörlerden etkilendiğinin ispatlanması, farklı alanlarda başarılı çözümler sağlayan sağkalım analizi yönteminin muhasebe araştırmalarına dahil edilmesi ve finansal raporların değerlendirilmesinde standart ya da düzenlemelere atfedilen kriterlerin dışında muhasebe kalitesi, muhasebe yapıları ve yönetimini içeren bir özgün yaklaşımın literatüre sunulmasıdır.

2. TEORİK ÇERÇEVE

2.1. Finansal Raporlama Kalitesi

Finansal raporlama konu aldığı ekonomik olay ve durumları sunduğu sonuçlarla, raporladığı kazançlarla ne kadar doğru açıklıyor; finansal tablo kullanıcılarının kararlarını ne kadar iyileştiriyorsa o kadar kaliteli kabul edilmektedir (Menicucci, 2020). Finansal raporlama kalitesi, raporlanan finansal performansın işletme performansını mümkün olabilecek en doğru şekilde yansıtması ve gelecekteki nakit akışlarının en doğru biçimde tahmin etmeye yönelik finansal bilgilerin sağlanmasıdır (Robinson ve diğerleri, 2009).

Çeşitli kaynaklarda finansal raporlama kalitesi, sunulan finansal bilgilerin Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri (GKMİ) ile muhasebe standartlarına (UMS/UFRS) uygun olması şeklinde de tanımlanmaktadır. Bu yaklaşım kaliteli finansal raporlama için temel zemini oluşturmakta, faydalı finansal bilginin nitelikleri üzerinden sağlanmaya çalışılmaktadır. Ülkemiz finansal raporlama sisteminde, KGK ve bağımsız denetim kuruluşları GKMİ'lere ve standartlara uygunluk konusunda sorumluluklarını yerine getirmektedirler.

Ancak, işletmelerin ve yatırımcıların sermaye piyasalarındaki güncel ihtiyaçları göz önünde bulundurulduğunda yalnızca standartlara uygunluk yeterli kalmamaktadır. Yöneticilerin ve yatırımcıların işletme performansını değerlendirirken birincil kaynağı işletmelerin kazanç rakamlarıdır. Raporlanan kazanç verileri mali analiz için temel göstergelerdir. Finansal tablolarda yer alan kar tutarları karar alıcılar için en önemli değerlendirme ölçütüdür. Finansal raporlama kalitesi bilgi kullanıcılarının taleplerine göre tam bir finansal rapor setinin kalitesi veya raporlanan kazanç kalitesi olarak ifade edilebilir. Raporlanan kazançlar; işletmelerin mevcut performansını doğru yansıtması, gelecekteki performansının tahmin etmedeki ve değerinin belirlenebilmesindeki katkısı ölçüsünde kaliteli kabul edilmektedir (Graham ve diğerleri, 2005; Durak & Gürel, 2014). Finansal raporlarda sunulan bilgilerin ve sonuçlarının ayrı ayrı nitelikli olması kaliteli finansal raporlamayı sağlar. Finansal raporlarda sunulan kazançların kalitesi ise finansal raporlama setinin bir bütün olarak kaliteli olmasının sonucu olarak değerlendirilebilir. Bu sonuçlarla işletmenin asıl faaliyetlerinden kaynaklanan karlar, nakit akışları ve ilgili bilanço kalemleri kapsamaktadır. Kalitesi yüksek finansal rapor sonuçları, işletmenin gelecekte sürdürülebilir bir yatırım karlılığı sağlayacağına işaret eder (Bulmuş, 2019).

FASB'ye göre finansal raporlamanın ana hedeflerinden biri şimdiki ve potansiyel yatırımcılara rasyonel yatırım kararlarıyla ilgili bilgiler sağlamaktır. Finansal raporlama kalitesi, finansal raporlarda sunulan bilgilerin gerçeğe uygunluk düzeyidir; işletme faaliyetleri, sonuçları ve beklenen nakit akışlarıyla ilgili bilgilerin sermaye yatırımcılarına yol göstermek üzere ne kadar doğru iletilmiştir (Biddle ve diğerleri, 2009). Faaliyet sonuçlarının altında yatan temel ekonomik durumun ve temel

muhasabe kavramlarının, raporlanan kazançlar aracılığıyla güvenilir biçimde yansıtılması yüksek raporlama kalitesi anlamına gelmektedir (Karabayır, 2012). Kazanç kalitesi ise yöneticilerin veya yatırımcıların cari dönemin kazançlarından yola çıkarak gelecek dönem rakamlarını tahmin etme gücü olarak ifade edilmiştir (Financial Accounting Standards Board [FASB], 2003).

Muhasebe standartlarının devreye girmesinin finansal raporlamada eşgüdüm ve güvenilirliği artırarak finansal raporlama kalitesine olumlu yansıtacağı ileri sürülmüş, bu görüş birçok çalışmayla desteklenmiştir. Finansal raporlama kalitesinin sağlanabilmesi için yüksek kaliteli kazanç rakamları nitelikli muhasabe bilgileriyle desteklenmelidir. Bu sayede kaliteli finansal raporlama kavramı standartlaşmanın ötesine taşınıp; yöneticilerin desteklenmesi, hissedar ve yatırımcıların korunması, sermaye piyasalarının işlerlik kazanması gibi bakış açılarıyla değerlendirilebilir. Yüksek kaliteli kazanç rakamları, mutlak yüksek kar anlamına gelmeyip, doğru ve gerçeğe uygun rakamı ifade etmektedir. Doğru gerçeğe uygun rakam zaman zaman zararı ifade ediyor da olabilir.

Finansal raporlama kalitesi başta finansal raporları hazırlayan kişi veya kuruluş bazındaki eğilimler, işin yapılış şekline doğasından kaynaklanan özellikler olmak üzere raporlama sürecinde çevresel özelliklerden etkilenir (Önce & Çavuş, 2019). Yapılan araştırmalarda, iki önemli kullanıcı grubu olan yöneticiler ve yatırımcıların işletme ile ilgili değerlendirmelerinde ağırlıklı olarak kar rakamlarına başvurdukları görülmektedir (Francis ve diğerleri 2004, 968). Böylece kar rakamlarını işletme performansı ve şirket değerinin yansıtılmasında finansal raporların nihai bir çıktısı olarak kullanılmaktadırlar. Literatürde finansal raporlama kalitesinin ölçülmesinde kullanılan farklı yaklaşımlar dört grupta toparlanabilir. Bunlar: finansal bilginin özellikleri esaslı yöntemler, muhasabe esaslı yöntemler, piyasa esaslı yöntemler ve dış göstergeleri kullanan yöntemlerdir.

Finansal bilginin niteliksel özelliklerini esas alarak geliştirilen ölçüm yaklaşımları finansal raporlarda sunulan bilgi ve sonuçların genel kabul görmüş muhasabe ilke ve standartlarına uygunluğu üzerinde durmaktadır. Finansal bilginin standartlar çerçevesinde tanımlanan temel (ihtiyaca uygunluk, gerçeğe uygun sunum) ve destekleyici (karşılaştırılabilirlik, doğrulanabilirlik, zamanında sunum, anlaşılabilirlik) niteliksel özelliklerin karşılanarak sunulmuş olması kaliteli finansal raporlama olarak yorumlanmaktadır.

Muhasebe esaslı yöntemler ise finansal tablo verilerini baz almaktadır. İşletmelerin performansı, işletme faaliyetlerinin sermaye piyasası araçlarına yansıtılması ve işletmenin değer yaratma gücü gibi muhasabe temelli göstergeleri kullanan bu yöntemler kazanç kalitesine odaklanmaktadır. Kazanç kalitesi, diğer adıyla sonuçların kalitesi, şirketlerin kazançlarının finansal tablolara gerçek biçimde yansıtılmış olması ve bu rakamların gelecekteki kazançları tahmin etmedeki gücüdür. Aynı zamanda kazanç kalitesi raporlanan kazançların istikrarlı, sürekli ve değişkenlikten uzak olmasını belirtmektedir (Bellovary ve diğerleri, 2005). Kazanç kalitesi finansal raporlama kalitesinin muhasabe temelli en

önemli göstergesidir. Bazı kaynaklarda sadeleştirmeye gidilerek kazanç kalitesi direkt olarak finansal raporlama kalitesi yerine de kullanılmaktadır. Bu iki kavrama Chartered Financial Analyst Institute (2020)'e göre yüksek kaliteli gerçeğe ve ihtiyaca uygun finansal bilgileri içeren raporların sağlanması kazanç kalitesinin ölçülebilmesi için bir önkoşul durumundadır. Kazanç kalitesi veya raporlanan sonuçların kalitesi bir ölçüm yöntemidir.

McKee (2005)'ye göre, kaliteli kar en basit şekliyle, mevcut dönem rakamlarının gelecek dönemlerde oluşacak büyüklükleri tahmin etmede başarılı olan kazançlar anlamına gelmektedir. Penman ve Zhang (2002) ise, gelir tablosunda yer alan olağanüstü kalemlerden önce oluşan karın, gelecek dönemlerdeki kar tutarlarının iyi bir göstergesi olduğunda kaliteli kabul edilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Yüksek kaliteli kazançlar, finansal analizlerde kullanılan sürdürülebilir karı ifade etmektedir. Bir muhasebe uygulaması neticesinde sürdürülemez karlar ortaya çıkıyorsa bunları düşük kaliteli kar olarak ayırt etmek gerekmektedir (Yel, 2012). Dechow ve Schrand (2004), kaliteli kazançların üç özelliğine vurgu yapmıştır, bunlar: cari faaliyet performansını doğru yansıtması, gelecekteki performansın iyi bir göstergesi olması ve firmanın gerçek değerini yılsonu sonuçlarına gerçekçi indirgeyebilmesidir.

Francis (2006)'e göre, kazanç kalitesinin muhasebe temelli ve piyasa temelli göstergeleri bulunmaktadır. Bunlardan muhasebe temelli göstergeler: tahakkuk kalitesi, süreklilik (sürdürülebilirlik), tahmin edilebilirlik ve düşük değişkenlik (düzlük) olarak sıralanabilir. Yel (2009), benzer şekilde kazanç kalitesini karların sürekliliğine, tahmin edilebilirliğine, değişkenlikten yoksun ve istikrarlı olmasına, ilgililiğine, güvenilirliğine, kar yönetimi uygulamalarına, karın nakit ve tahakkuklarla ilişkisine bağlamıştır. Muhasebe temelli yaklaşımlar aşağıdaki gruplarda toparlanmıştır:

Kazançların Sürekliliği (Persistence): Kazancın sürekliliği veya sürdürülebilirliği, cari dönem kazançlarının yarattığı etkinin gelecekte devam etme ve gelecekte beklenen kazançları açıklayabilme derecesidir. Sürekli kazançlar zaman içerisinde tekrar oluşma, devam ettirilebilme eğilimindedir ve yüksek kalitelidir; düşük kaliteli kazançlar ise daha az kalıcıdır. Sürekli kazançlar sistematik davranış biçimi gösterirler. Önceki araştırmalarda şirketlerin raporladıkları kazanç rakamlarıyla hisse senedi getirileri arasındaki doğru orantılı ilişki kazançların sürekliliğinin göstergesi olarak yorumlanmıştır (Schipper & Vincent, 2003; Menicucci, 2020). Kazançların istikrarlı olması, kesintiye uğrama riskinin az olması finansal analistler ve yatırımcıların istediği bir durumdur; kazançlardaki süreğenliğin artışıyla finansal raporlama kalitesinin yükseleceği çıkarımına varılabilir.

Kazançların Tahmin Edilebilirliği (Predictability): Bu özellik kazançların kendilerini tahmin edebilme yeteneği olarak tanımlanabilir. Tahmin edilebilirlik, Kavramsal Çerçeve de belirtilen ihtiyaca uygunluk özelliğinin bir unsurudur. Finansal analistler ve standart koyucuların bakış açısıyla yapılacak değerlemelerin esas bir ögesi kabul edildiğinden kazançlarda bulunması arzu edilen bir özelliktir

(Francis ve diğerleri, 2004). Kazançların tahmin edilebilir bir örüntü izlemesi sunulan finansal bilgilerin karar faydalılığını artırır. Yöneticilere kaynaklarını ve yatırımlarını yönetmek için esneklik kazandırır. Geçmiş dönemlerde raporlanan kazanç tutarlarından yola çıkarak izleyen dönemlerin performansını tahmin etme gücü finansal raporlama kalitesini yükseltir. Böylece yönetimin raporları tahmin edicilik ve doğrulayıcılık boyutlarını dikkate alarak hazırladığı yorumu yapılabilir. Kazanç kalitesi değerlendirilirken tahmin edilebilirlik genellikle süreklilikle benzer davranış göstermektedir. Ancak bazı özel durumlarda, örneğin kazançların zaman ekseninde ekonomik bir şoka maruz kaldığı koşullarda, sürekliliği yüksek kazançlar düşük tahmin etme yeteneğine sahip olabilirler. Kazanç kalitesi zaman serilerinde analiz edilirken bu durumlar dikkate alınmalıdır (Schipper & Vincent, 2003; Çavuş, 2019).

Kazançların Değişkenliği (Variability): Kazançlardaki değişkenliğin göreceli yokluğu, bir diğer deyişle istikrarlılığı anlamına gelmektedir. Muhasebe ve finans araştırmalarında kazançların değişkenlikten göreceli olarak yoksun olması yüksek kaliteli kazançlarla ilişkilendirilmektedir. Kazançların istikrarlılığı aynı zamanda gelirin istikrarlı olduğunu kanıtlamak için yapılan bir test niteliğindedir. Öte yandan kazancın bilinçli olarak yönetim tarafından istikrarlı hale getirilmesi kazanç yönetimi kapsamında değerlendirilmelidir (Sünbül Koçak, 2015). Değişkenlik net gelirdeki geçici değişimleri ifade ettiğinden genellikle düşük kalitede kazançların göstergesi olarak kabul edilmektedir. Değişkenliği yüksek kazançların işletmenin mevcut değerini ve risk profilini temsil etmediği düşünülmektedir. Aksine değişkenlikten göreceli uzak olmak kazançların yüksek kalitesiyle bağdaştırılır (Menicucci, 2020).

Kazançların Düzlüğü (Smoothness): Kazanç kalitesinin düzlük göstergesi birçok kaynaktan istikrarlılık göstergesiyle birlikte incelenmektedir. Bu ölçüt nakit akışlarının yönetilmediği sürece, istikrarsız dalgalanacağını ve raporlama kalitesine olumsuz etkileyeceğini ileri sürmektedir. Düzlük ölçütü yöneticilerin gelecekte oluşacak nakit akışlarına ilişkin sahip oldukları bilgiler ile oluşacak gelirleri geçici dalgalanmalardan arındırmasının, temsil değeri daha yüksek kazançlar sağlayacağını kabul etmektedir. Böylece mevcut gelirler gelecekteki nakit akışlarının daha iyi birer tahmincisi olacak; kullanıcılara daha faydalı bilgiler sunacaktır. Bu durum bilgilendirme özelliğinin artması sebebiyle finansal raporlama kalitesi açısından istenilen bir özelliktir (Francis ve diğerleri, 2006; Durak & Gürel, 2014).

Tahakkuk Kalitesi: Tahakkuklar ile zaman içerisinde nakit akışlarının gerçekleşmesi düzenlenmektedir. Dechow ve Dichev'e göre (2002) tahakkuk kalitesi, geçmiş dönem, cari dönem ve gelecek dönemler arasında oluşan kar akışları eşleştirilerek ölçümlenebilir. Yani kazançların kaliteli kabul edilebilmesi için aynı dönemde elde edilen nakit akışlarının tahakkuk eden karları/kazançları karşılaması beklenmektedir. Tahakkukların nakit akışı gerçekleşmeleriyle eşleştiği düzeydir. Buradaki

sapma ne kadar düşükse karlar o kadar yüksek kalitededir. Nakit akışları nesnel olarak doğrulanabilir, denetçi tarafından tespit edilebilir özellik gösterirken bazı tahakkuk hesaplarının belirlenmesinde profesyonel muhakemeye ihtiyaç duyulur. Muhakeme söz konusu olduğunda ise tahakkuklar ile nakit akışlarının eşleşmesinde farklılıklar ortaya çıkabilmektedir. Bilinçli veya bilinçsiz olarak ortaya çıkan bu eşleşme probleminin varlığı tahakkuk kalitesini düşürecektir (Temiz, 2018).

Kazanç (Kâr) yönetimi: Muhasebe standartları ve genel kabul görmüş ilkeler mali yöneticilere bazı inisiyatifler tanımaktadır. Yöneticilerse yetkilerini kimi durumlarda işletme veya kendi çıkarları uyarınca kullanarak raporlanan kar rakamları üzerinde oynama yapabilmektedir. Bu tür kar yönetimi uygulamalar finansal verilerin gerçek olarak sunulmasına engel olmakta; finansal raporların kalitesini düşürmektedir (Bulmuş, 2019). Roonen ve Yaari (2008), kazanç yönetimi uygulamalarını yasallık durumlarına göre kademeli bir şekilde sınıflandırmıştır. 1. Kademedeki faydacı kazanç yönetimi, şirketlerin gelecekteki nakit akışları hakkında bilgiye sahip yöneticilerinin seçme esnekliği olan muhasebe uygulamalarını kullanmaları kapsamındadır. 2. Kademe faydacı-fırsatçı kazanç yönetimi, kişisel çıkarları sağlayan fırsatçı veya sadece yönetimin faydasına olacak muhasebe uygulamaları ve işlemlerini ifade eder. 3. Kademe fırsatçı kazanç yönetiminde ise hileye başvurularak finansal raporların şeffaflığı ortadan kaldırılır. Finansal raporlar üzerinde kasıtlı oynama yapılmaktadır.

Kazanç kalitesinin piyasa temelli ölçütleri kazançların elde edilen ekonomik gelirleri hisse senedi getirileri (piyasa tepkileri) üzerinden yansıtacağını varsaymaktadır. Piyasa temelli yöntemler: Değere İlişkinlik, Zamanlılık (Zamanında Kayıt) ve İhtiyatlılıktır (Francis ve diğerleri, 2006).

Değere ilişkinlik ölçütü kazanç düzeyinin hisse senedi fiyatlarındaki değişiklikleri açıklama derecesidir. Daha açıklayıcı rakamlar daha kaliteli kabul edilirken, açıklama derecesinin düşmesi düşük raporlama kalitesi olarak yorumlanır (Barth ve diğerleri, 2008). Zamanlılık da değere ilişkinlik gibi piyasa verilerine (hisse senedi fiyat ve getirileri) dayanan bir ölçüttür. Kazançların kamuya açıklanan hisse senedi fiyat ve getirilerini etkileyebilecek iyi ve kötü haberleri yansıtma kabiliyetini ifade etmektedir. Zamanlılık ölçütünde işletmelerin zararlarını zamanında ertelemeyen kaydetmesi önemlidir (Francis ve diğerleri, 2006; Barth ve diğerleri, 2008). Böylece değer ilişkisi daha kuvvetli kurulacak piyasa verileri daha zamanlı ve doğru yansıtılacaktır. İhtiyatlılık özelliği uyarınca piyasalarda açıklanan kötü haberlere gerçekleşme ihtimallerine karşılık finansal tablolarda yer verilmekte, öte yandan iyi haberlerin yansıtılabilmesi için kesinlik kazanması beklenmektedir (Ball ve diğerleri, 2000). İhtiyatlı, yüksek kaliteli, finansal raporlama olumsuz haberleri beklenen zararlar şeklinde tanımlayarak olumlu haberlerin raporlanmasından daha hızlı muhasebeleştirir (Gotti & Mastroila, 2009).

Finansal tablolarda tespit edilen hata ve hileler; yapılan yeniden düzeltmeler, kazançların yanlış ifade edilmesi ve gönüllü açıklama düzeyi gibi göstergeler ise finansal raporların kalitesinin değerlendirilebileceği dış göstergeler olarak sıralanabilir (Çavuş, 2018).

2.2. Muhasebe Kültürü

Muhasebe ticari ilişkilerini düzenlediği çevrenin bir ürünü olarak farklı çevresel etmenler tarafından şekillendirilmektedir. Uluslararası muhasebe araştırmaları ve muhasebe sistemlerinin karşılaştırılması kültürel değerlerin bu etmenlerin en önemlilerinden olduğunu göstermektedir (Akman, 2009). Bir kurumun veya bir ülkenin muhasebe sistemi ile çevresel ve toplumsal etmenler arasında güçlü bir ilişki vardır. Muhasebe kültürü alanındaki güncel araştırmalar Hofstede (2011)'in kültürel boyutlarını temel alarak ilerlemektedir.

Nobes'e göre (1998) muhasebe sistemlerinin ve uygulamalarının farklılaşması temelde iki sebebe dayanmaktadır. İlk sebep, muhasebe sistemlerini içinde barındıran kurumsal yapıların toplumsal kültürden etkilenmesi, ikincisi ise ülkelerin finansal sistemlerinin farklı yapılarda olmasıdır. Bununla birlikte finansal sistemler yine ülkelerin kendilerine özgü kültürel yapısından etkilenmektedir. Gray ise (1988), muhasebe ve kültür arasında etkin bir ilişki olduğunu ortaya atarak muhasebe alt kültürünü kuramlaştırmıştır. Muhasebe ve finansal raporlama alanında görülen farklılıkların Hofstede'in kültürel boyutlarıyla açıklanabileceğini savunan Gray, muhasebe alt kültürü değerlerini aşağıdaki 4 grupta toplamıştır.

Profesyonelliğe karşı statükoculuk: Bu boyut muhasebe ile ilgili çalışmalarda otoriteden beklenen etki düzeyini ifade etmektedir. Profesyonellik - statükoculuk boyutu, profesyonel ve mesleki yargının üst kontrole ve diğer yasal gerekliliklere tercih edilip edilmemesini araştırır. Profesyonelliğin yüksek olduğu bir kültürde muhasebe uygulayıcılarının mesleğin gerektirdiği süreçlerde kendi kendine yetebilmesi söz konusudur. Öte yandan profesyonelliğin düşük olduğu kültürlerde otoriteden müdahale beklentisi artmakta, karar mekanizmalarının bağımsız yürütülmesi güçleşip otoritelere bağılılığı artmaktadır (Gray, 1988; Karabınar, 2005). Profesyonellik-statükoculuk boyutu muhasebe uygulamalarında otorite ve yetki kullanımını değerlendirmekte; meslek profesyonellerinin bağımsız mı yoksa zorlamaya tabi mi hareket ettiğini incelemektedir.

Tekdüzelğe karşı esneklik: Tekdüze muhasebe kültürü işletmelerde yürütülen muhasebe uygulamalarının yeknesak olması bu uygulamaların tutarlı bir şekilde süreklilik arz ederek kullanılmasıdır. Esneklik ise işletmelerin değişen şartlara göre muhasebe uygulamalarında esnek davranabilme özelliğidir. Tutarlılık ve karşılaştırılabilirlik gibi tüm dünyada kabul edilen muhasebenin temel ilkeleri tekdüzellikle bağdaştırılmaktadır (Yaşar & Alkan, 2016). Tekdüzelikte dönemler ve şirketler arasında mukayese edilebilirlik ve uygulamalarda tutarlılık sağlanırken, esnekliğin fazla olması şirketlerin kendi isteklerince belirlediği politika ve kuralların muhasebe mensuplarına

uygulanmasını artıran bir özelliktir (Tecimer, 2010). Tekdüzelik kavramı muhasebe politikalarında tutarlı olunması, söz konusu politikalarda yıllar itibariyle herhangi bir değişikliğe gitmemesi şeklinde finansal raporlara yansımaktadır Muhasebe uygulamalarında esneklik düzeyi fazla olduğunda ise yeni yöntem ve yaklaşımların benimsenmesi kolaylaşmaktadır (Öztürk, 2015).

Tutuculuğa karşı iyimserlik: Gelecekteki olayların belirsizliğiyle baş edebilmek amacıyla temkinli olunması tutuculuk kapsamında değerlendirilirken, risk alan yaklaşımların benimsenmesi iyimserlik olarak kabul edilmektedir. Riskten kaçınma, varlık kaydedilmesinde ve değerlemesinde muhafazakar muhasebe uygulamaları, vergi kanunlarının muhasebe uygulamalarına etki etmesi tutucu muhasebe kültürünün özelliklerindedir. Serbest ölçüm ve şirket yönetimlerindeki risk alma eğilimleri arttıkça muhasebe kültürü iyimser olarak değerlendirilir. Bu boyutun kültürel değerlerle ilişkisinde belirsizlikten kaçınma derecesi ne kadar yüksekse; bireysellik ve erillik derecesi ne kadar düşüğe tutuculuk düzeyi o kadar yüksek olur şeklinde hipotezleştirilmiştir (Gray, 1988). Belirsizlik riskini azaltma amacının, ihtiyatlılık uygulamalarının muhasebeyi tutucu yönde geliştirdiği sonucuna varılabilir. Risk düzeyindeki artışa uyum gösterebilen yapılarda ise iyimser finansal raporlama söz konusu olmaktadır.

Gizliliğe karşı şeffaflık: Gizlilik şirkete ait finansal bilgilerin sadece yönetim kademesinde tutulması veya yakından alakalı kişiler paylaşılmasını ifade eder. Şeffaflıkta ise hesap verebilirliğin sağlanması amaçlanmaktadır, paylaşılan bilgiler açık ve doğrulanabilir olmalıdır. Gizlilik anlayışında bilgiler işletme yönetimi ve finansmanıyla ilgili kişiler arasında aktarılırken, şeffaflık daha açık ve topluma karşı sorumluluğu yüksek bir yaklaşım olarak tanımlanabilir. Gizlilikte dış paydaşlardan çok şirketle yakından ilişkili taraflar göz önünde bulundurulur, bu bakımdan bireyselliğin aksine kolektif kültürlerle uyumludur. Ayrıca çevreye daha fazla önem veren kültürlerde bilgi akışı daha açıktır (Gray, 1988; Yaşar & Alkan, 2016). Gizliliğe karşı şeffaflık muhasebe değeri; bilgilendirme düzeyi, açıklık ve hesap verilebilirlikle ilgilidir. Yönetim yapılanmalarının muhasebe bilgi akışına nasıl etki ettiği gizlilik-şeffaflık boyutunda önemlidir.

Bugünün muhasebe sistemlerinde özellikle sermaye piyasalarında küreselleşme fenomeni sonrası dönemde muhasebe kültürü farklı dinamikler kazanmıştır. Çok uluslu şirketlerin yaygınlaşması, satın almalar, birleşmeler, yabancı ortak ve yatırımcıların artması, personel ve yönetici hareketliliği gibi sebeplerle muhasebe kültürü artık bir ulus kültürü olmaktan çıkmış, bir şirket kültürü haline gelmiştir.

3. METODOLOJİ

3.1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Araştırmanın amacı finansal raporlama kalitesi ile muhasebe kültürü arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu çalışmada: bugüne kadar iki farklı araştırma alanı olarak değerlendirilen konular

arasında kurulan nedensellik bağının ispatlanması; muhasebe kültürüyle ilişkili özelliklerin işletme bazlı somutlanması, finansal raporlama kalitesine etkilerinin incelenmesi ve bilgi kullanıcılarına yol gösterecek sentez bilgi sistematüğını geliştirip, finansal raporların değerlendirilmesine katkı sağlamak temel hedeflerdir.

Araştırma kapsamı Borsa İstanbul İmalat Sanayi Endeksi'nde 2013-2017 dönemlerinde faaliyet gösteren, her yıl için toplam 177 şirketten oluşmaktadır. Bu örneklemin seçilmesinin nedeni, finansal raporlama kaliteleri ölçümlenecek şirketlerin hangi muhasebe kültürünü özelliklerini gösterdiğinin belirgin ayırt edilebilmesidir. Ayrıca, İmalat Sanayi gerek GSYİH ve istihdama katkısı gerekse de dış ticaretteki yeri bakımından ülkemiz ekonomisi için oldukça önemlidir. Örnekleme dahil edilen şirketlerin sektörler bazında dağılımı Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Araştırma Kapsamının Sektörel Dağılımı

Faaliyet Gösterilen Sektör	Şirket Sayısı
Gıda, içecek ve tütün	27
Tekstil giyim eşyası ve deri	23
Orman ürünleri ve mobilya	5
Kağıt ve kağıt ürünleri, basım ve yayın	13
Kimya ilaç petrol lastik ve plastik ürünler	31
Taş ve toprağa dayalı	26
Ana metal sanayi	18
Metal eşya makine elektrikli cihazlar ve ulaşım araçları	33
Diğer imalat sanayi	1
Toplam	177
*Adana Çimento ve Kardemir Demir Çelik Sanayi şirketlerinin üçer grupta işlem gören hisseleri olmasına rağmen aynı şirketi temsil ettiğinden tek grupta toplanmıştır.	

3.2. Hipotezler

Çalışmanın araştırma sorusu olan “Finansal raporlama kalitesi ile muhasebe kültürü özellikleri arasında ilişki var mıdır?” çerçevesinde farklı hipotezler oluşturulmuştur. Bu ilişkiyi test etmek, varsa hangi özelliklerle bağlantılı olduğunu bulmak amacıyla oluşturulan hipotezler aşağıdaki gibidir:

H_{1a} = Finansal raporlama kalitesi ile profesyonellik muhasebe kültürü özelliği arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{1b} = Finansal raporlama kalitesi ile statükoculuk muhasebe kültürü özelliği arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{2a} = Finansal raporlama kalitesi ile şeffaflık muhasebe kültürü özelliği arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{2b} = Finansal raporlama kalitesi ile gizlilik muhasebe kültürü özelliği arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{3a} = Finansal raporlama kalitesi ile tutuculuk muhasebe kültürü özelliği arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{3b} = Finansal raporlama kalitesi ile iyimserlik muhasebe kültürü özelliği arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{4a} = Finansal raporlama kalitesi ile tekdüzelik muhasebe kültürü özelliği arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{4b} = Finansal raporlama kalitesi ile esneklik muhasebe kültürü özelliği arasında anlamlı bir ilişki vardır.

3.3. Değişkenler ve Verilerin Toplanması

Çalışmanın hipotezlerini araştırmak için kullanılacak modeldeki değişkenler bağımlı ve bağımsız değişkenler olarak sınıflandırılmıştır. Değişkenlere ait veriler, 2013-2017 dönemine ilişkin şirketlerin yıllık finansal tabloları ve dipnotlarından, aynı döneme ait yıllık faaliyet raporlarından ve Kamuyu Aydınlatma Platformuna sunulan şirket bilgilerinden elde edilmiştir.

Bağımlı Değişken: Oluşturulan hipotezlerde finansal raporlama kalitesi bağımlı değişken olarak belirlenmiştir. Literatürde kaliteli finansal raporlamanın üç özelliğine vurgu yapılmaktadır. Bu özellikler: cari faaliyet performansını doğru biçimde yansıtması, gelecekteki performansın iyi bir göstergesi olması ve sonuçların firma değerini gerçekçi temsil etmesidir.

Hipotezler araştırılırken finansal raporlama kalitesinin ölçülmesinde muhasebe esaslı yöntemlerden faydalanılması uygun görülmüştür. Muhasebe esaslı yöntemler; kazançların sürekliliği, kazançların tahmin edilebilirliği, kazançların değişkenliği, kazançların düzlüğü, tahakkuk kalitesi ve kâr yönetimi göstergelerine dayanmaktadır.

Çalışmada finansal raporların düzenleme ve standartlara uygunluğundan öte yatırımcılara ve diğer bilgi kullanıcılarına yön gösterici boyutu incelenmiştir. Bu doğrultuda raporların denetimden geçmiş, yasal otoriteler tarafından onaylanmış olmasının temel şartları yerine getirdiği kabul edilmektedir. Sonraki aşamada ise kazanç kalitesine odaklanan muhasebe esaslı yöntemlerden yararlanılmıştır.

Bağımlı değişken olarak finansal raporlama kalitesinin hesaplanmasında hem test grubunu oluşturmak hem de farklı kazanç kalemlerindeki etkileri gözlemlemek amacıyla şirketlerin iki kar kalemi kullanılmıştır. Bu kazanç kalemleri vergi öncesi kâr (sürdürülen faaliyetler vergi öncesi kâr/zararı) ve faaliyet kârıdır. Tablo 2’de bağımlı değişkenin ölçümünde yılsonu rakamları kullanılan kâr kalemlerinin yıllara göre dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 2. Analizde Kullanılan Kazanç Rakamlarının Dağılımı

Yıl	Yatay Kesit Sayısı (Vergi Öncesi Kâr)	Yatay Kesit Sayısı (Faaliyet Kârı)
2013	177	177
2014	177	177
2015	177	177
2016	177	177
2017	177	177
Toplam	885	885

Bağımsız Değişkenler: Hipotezlerde ifade edilen, finansal raporlama kalitesine etkileri araştırılan ve karşılıklı özellikleri içeren muhasebe kültürü özelliklerinden oluşmaktadır. Bunlar: profesyonellik/statükoculuk, şeffaflık/gizlilik, tutuculuk/iyimserlik, tekdüzelik/esneklik boyutlarıdır.

Buradaki değişkenler kukla değişken şeklinde araştırmaya dahil edilmiştir. Değişkenlere ilişkin ampirik gözlemler şirketlerin yıllık faaliyet raporlarından ve Kamuyu Aydınlatma Platformu'na aktarılan bilgilerden elde edilmiştir. Şirketlerin muhasebe sistemine etki edecek yapılanmaları incelenerek her kültürel boyut için kukla değişkenler atanmıştır.

Profesyonellik/statükoculuk özelliğine ilişkin veriler şirketlerin muhasebe bölümlerinin bağlı olduğu mali işler yapılanmalarından elde edilmiştir. Profesyonel muhasebe kültüründe bağımsız mesleki yargıya önem verilmektedir; unsurların kendi kendine yeterliliği önemlidir; bireysellik fazla güç mesafesi düşüktür. Bir organizasyonda bağımsız mali işler/muhasebe yapılanmasının bulunması profesyonellik özelliğiyle ilişkilendirilmiştir. Örneklemedeki şirketlerin mali yönetim yapıları incelendiğinde, finansal raporların mali işler müdürlüğü kontrolünde olduğu görülmektedir. Yetkili merci şirketlerde muhasebe müdürlüğü, mali işler müdürlüğü finansal genel müdür yardımcılığı veya CFO isimleriyle yapılmıştır. Burada muhasebe kültürü açısından önemli olan mali işler/muhasebe idaresinin yönetim kurulundan bağımsız durumda olup olmadığıdır. Çalışmamızda mali işler/muhasebe bölümü yönetiminde yönetim kurulu üyesi veya genel müdür bulunmayan (genel müdürün de yönetim kurulu üyesi olduğu durumlarda) şirketlerin bağımsız mali yapılanmaları olduğu tespit edilmiş muhasebe kültürlerinin profesyonel özellik gösterdiği kabul edilmiştir. Aksi, yani bağımsız yapılanmanın ihlal edildiği şirketlerde ise muhasebe merkezîyetçi kültürde olduğundan statükocu olarak değerlendirilmiştir.

Şeffaflık/gizlilik özelliği şirketlerin iç denetim mekanizmaları üzerinden gözlemlenmiştir. İmalat sanayi şirketlerinin faaliyet raporları incelendiğinde iç denetim mekanizmalarının ikiye ayrıldığı görülmektedir. Bazı şirketlerde yönetim ve icra kurulundan bağımsız iç denetimden sorumlu ayrı bir birim (iç denetim müdürlüğü, iç denetim direktörlüğü vb.) bulunmasına rağmen diğerlerinde bulunmamakta veya ancak KAP'a bildirilen denetimden sorumlu YK üyelerinden ibaret olmaktadır. Bir ana ortaklığa bağlı olan şirketler ise ana ortaktan destek almakta, grup denetimine tabi tutulmaktadır. Şeffaflık özelliği hesap verilebilirliği ve finansal bilgilerin doğrulanabilir olmasını

gerektirmektedir. Gizlilik kültüründe ise bilgiler işletme içinde kapalı bir döngü oluşturmaktadır. Bu bilgiler doğrultusunda şirketlerde ayrı iç denetim mekanizmalarının bulunması şeffaf muhasebe kültürünün uygulanması olarak değerlendirilmiş, kukla değişkenler atanmıştır.

Tutuculuk/iyimserlik özelliğiyle ilişkili veriler şirketlerin risk yönetimi yapılanmalarından elde edilmiştir. Tutucu veya muhafazakar muhasebe kültürü yüksek belirsizlikten kaçınmayla ilişkilendirilmektedir. Bu özellik aynı zamanda ihtiyatlılığı gerekli kılarken belirsizliklerin öngörülmesi ve riskten kaçınma önemlidir. Kurum bazında yapılan araştırmalarda, risk yönetiminde de iç denetim sistemlerine benzer ayrışmalar görülmüştür. Faaliyet raporları incelendiğinde YK'dan bağımsız kurumsal risk yönetimi (kurumsal risk müdürlüğü) olan şirketler tutucu muhasebe kültürü gösteren grupta sınıflandırılmıştır. Tutucu muhasebe kültürünü yansıtan şirketlerin faaliyet raporlarında risk yönetim sistemleri ve kurumsal uygulamaları açıklanmış; risk unsurları (likidite riski, kur riski, faiz riski, fiyat riski, kredi riski vb.) ve alınacak önlemler tanımlanmış durumdadır. Bazı şirketlerde risk yönetiminin ana ortaklığa bırakılması veya dışarıdan tedarik edilmesi söz konusudur. İyimserlik özelliğinde ise bu uygulamalar daha esnek görüldüğünden ya hiç yer verilmemiş ya da risk yönetimi YK üyeleriyle sınırlı kalmıştır.

Tekdüzelik/esneklik boyutunun araştırılmasında şirketlerin muhasebe politikaları ve tahminleri esas alınmıştır. Tekdüze muhasebe kültüründe yürütülen muhasebe politika ve uygulamalarının zaman içerisinde tutarlı olması ve süreklilik göstermesi arzu edilmektedir. Tersinde ise yeni yöntem ve uygulamalara esneklik gösterilmektedir. Bu doğrultuda kapsanan zaman diliminde muhasebe politika ve tahminlerinde değişikliğe giden şirketlerin (hasılatın kaydedilmesi, finansal varlıkların sınıflandırılması, ölçüm değerlendirme ve faydalı ömür değişiklikleri vb.) esnek muhasebe kültürü; tahmin ve politikaları süreklilik gösteren şirketlerin de tekdüze muhasebe kültürü gösterdiği kabul edilmiş, buna göre değişkenler atanmıştır. Tablo 3'de araştırmanın örneklemini oluşturan şirketlerde tespit edilen muhasebe kültürü özelliklerinin dağılımı verilmiştir

Tablo 3. Bağımsız Değişkenlerin Dağılımı

Muhasebe Kültürü	Gösterge	Gözlem	Yüzde
PROFESYONEL	Bağ. Mali İşler	111	%62,71
STATÜKOCU		66	%37,28
ŞEFFAFLIK	İç Denetim	65	%36,72
GİZLİLİK		112	%63,27
TUTUCULUK	Kurumsal Risk Yönetimi	46	%25,98
İYİMSERLİK		131	%74,01
TEKDÜZELİK	Muhasebe Politika/Tahm.	159	%89,83
ESNEKLİK		18	%10,16
Toplam		177	%100

Bu şirketlerden 111 tanesinde profesyonellik; 65 tanesinde şeffaflık özelliklerinin görüldüğü tespit edilmiştir. 46 şirkette risklerin yönetimi ve belirlenmesi bakımından muhafazakar muhasebe kültürü gözlemlenirken; 159'u tutarlı muhasebe politika ve tahminleri uygulayarak tekdüzelik kültürü göstermiştir. 177 şirketten 24'ünün bu özelliklerden dördünü de gösterdiği belirlenirken; 2 şirkette hiçbirinin gözlenmediği saptanmıştır.

3.4. Yöntem

Çalışmada finansal raporlama kalitesine muhasebe kültürüne bağlı değişkenlerin etkisini incelemek amacıyla sağkalım analizi (survival analysis) uygulanmıştır Literatürde sağkalım, hayatta kalma veya yaşam analizi isimleriyle tanımlanan bu metot ilgilenilen olayın belirli bir başlangıç noktasından itibaren gerçekleşmesine kadar geçen sürede elde edilen verileri analiz etmekte kullanılmaktadır. Analizde temel olan bu verilere bağlı olarak başarısızlık süreleri veya yaşam sürelerinin incelenmesidir (Saygı, 2007).

Yöntemin farklı kullanım alanları arasında tıp, biyoistatistik, sosyoloji, ekonometri, iktisat, kalite ve risk analizleri yer almaktadır. Yaşam süresi tıp alanında hastanın ölümüne kadar geçen süre; mekanik sistemlerin kalitesinde bir parçanın bozuluncaya kadar geçen süre; ekonomide bir işyerinin faaliyetlerini sürdürebildiği süre; risk analizinde trafik veya maden kazası oluncaya kadar geçen süre olarak kullanılabilir. Sağkalım analizinde temel amaçlar: aynı olmayan zamanlarda yaşam olasılığı öngörülerini elde etmek, farklı grupların yaşam süresi dağılımlarını karşılaştırmak ve yaşam süresi ile bu süreye etki eden faktörler arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır (Vupa Çilengiroğlu, 2019; Karakoç Kanıbol, 2019).

Bu yöntemde araştırma periyodunu kapsayan t gibi bir sürede izlenen n sayıda olgudan elde edilen yaşam sürelerinin dağılımı izleyerek yaşam süresini etkileyen veya etkilemesi muhtemel değişkenleri içeren modeller kurmak ve bu modellere göre değişkenleri açıklamak amaçlanmaktadır (Özdamar, 2019). Araştırmamızda sağkalım analizi muhasebe kültürünün finansal raporlama kalitesine nasıl etki ettiğini göstermek üzere kullanılmıştır. Analizdeki yaşam süreleri veya başarısızlık süreleri çalışmamızda hipotezlerdeki bağımlı değişken olan finansal raporlama kalitesini, işletmelerin ne kadar süreyle kaliteli finansal raporlama sağlayarak faaliyetlerini sürdürebileceğini temsil etmektedir. Bu şekilde kazanç kalitesi üzerinden ölçümlenen (kazançların sürekliliği, tahmin edilebilirliği, değişkenliği, düzlüğü) kaliteli finansal raporlamanın hangi şirkette ne kadar sağlanabileceği yaşam süreleriyle tespit edilip; muhasebe kültürünün etkilerini inceleme imkanına erişilmiştir.

Cox Regresyon Yöntemi: Cox Regresyon Yöntemi veya Cox Orantılı Riskler Regresyon Yöntemi olarak bilinen bu yöntemin sağkalım analizlerinde geniş bir kullanım alanı bulunmaktadır. Yaşam zamanının modellenmesine dayanan bu yöntemle sağkalım analizi verilerini çözümlmek; bir takım

faktör değişkenlerin yaşam zamanı üzerindeki etkilerini araştırmak mümkün olabilmektedir (Metin, 2016).

Açıklayıcı değişkenler arasında oransal ilişkiler de bulunduğundan Cox regresyon modeline oransal hazard (risk) modeli de denmektedir. Her birime ait açıklayıcı değişken değerleri çalışma başında belirlenmelidir. Bu modelde değişkenlerin dağılımı ile ilgili kısıt bulunmamaktadır. Cox regresyon modelinde açıklayıcı değişkenlerin hazard fonksiyonu üzerindeki etkilerinin log-lineer (logaritmik olarak doğrusal) olduğu ve açıklayıcı değişkenlerin log-lineer fonksiyonu ile hazard fonksiyonu arasında çarpımsal bir ilişki bulunduğu kabul edilir (Lee & Wang, 2003; Özdamar, 2019).

Sağkalım analizlerinde bu yöntem uygulanırken bağımlı değişkene etki eden bağımsız değişken sayısına göre Cox regresyon eşitlikleri aşağıdaki gibidir (Lee & Wang 2003; Saygı, 2007; Kaya, 2017; Özdamar, 2019):

Tek değişkenli model:

$$h(t) = [h_0(t)] x e^{\beta X_1} \text{ biçiminde,}$$

Çok değişkenli model:

$$h(t) = [h_0(t)] e^{(\beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \dots + \beta_n X_n)} \text{ biçiminde ifade edilir.}$$

Bu modeli açıklayacak olursak; z açıklayıcı değişkenler ve t'de yaşam süresi olmak üzere: bir olayın (bireyin) z_i ortak değişkenlerine göre yaşam fonksiyonu $h(t; z)$ olarak tanımlanır. Açıklayıcı değişkenlere göre temel regresyon modeli $h(t; z) = h_0(t) \exp(\beta'z)$ şeklindedir. Burada β , regresyon katsayıları $h_0(t)$ ise $z = 0$ olduğunda yani hiçbir faktör etkisi bulunmadığında doğal riske maruz olan temel ölüm fonksiyonunu ifade etmektedir. Çalışmada kullanılan çoklu eşitlikte ise X_1, X_2, \dots, X_n yaşam süresine etki eden ortak değişkenlerdir. Bunlar sürekli değişken biçiminde olabileceği gibi kategorik değişkenler de olabilir.

Çalışmada sağkalım analizinde kullanılan çoklu Cox regresyon modeli aşağıdaki gibidir:

$$h(t_{FRK}) = [h_0(t_{FRK})] e^{(\beta_1 PROF. + \beta_2 ŞEFF. + \beta_3 TUTC. + \beta_4 TEKD.)}$$

Burada;

h_0 = temel birikimli hazard risk fonksiyonu ($z = 0$ iken)

t_{FRK} = Finansal raporlama kalitesi yaşam süresi

β_n = Regresyon katsayıları vektörü

PROF. = Profesyonellik ortak değişkeni

ŞEFF. = Şeffaflık ortak değişkeni

TUTC. = Tutuculuk ortak değişkeni

TEKD. = Tekdüzelik ortak değişkenini ifade etmektedir.

Analizde bağımlı değişkenler şirketlerin 5'er yıllık (2013'den 2017 yıl sonuna kadar) vergi öncesi kâr ve faaliyet kârı rakamlarından elde edilmiştir. Sağkalım analizine dahil edilen kar kalemlerinin her şirket için 5'er yıllık aritmetik ortalamaları alınmıştır; her yıl verisinin varyansı süreye oranlanarak sağkalım fonksiyonuna girişi yapılmıştır.

4. BULGULAR VE ANALİZ

Araştırma hipotezleri Sağkalım Analizi (Survival Analysis) yöntemiyle Stata programında test edilmiştir. Finansal raporlama kalitesine etki ettiği ileri sürülen muhasebe kültürü faktörleri kategorik bağımsız değişkenler aracılığıyla incelenmiştir.

Kaliteli finansal raporlamanın yaşam süreleri vergi öncesi kâr ve faaliyet kârı üzerinden hesaplanmıştır. Sağkalım sürelerine etkileri incelenerek muhasebe kültürü değişkenlerinin finansal raporlama kalitesiyle ilişkisini tespit etmek mümkün olmuştur. Tablo 4'de vergi öncesi kara bağlı finansal raporlama kalitesinin yaşam süresine etki eden değişkenler görülmektedir.

Tablo 4. Sağkalım Analizi Cox Regresyonu Sonuçları 1

Yatay Kesit: 177 İşletme		Gözlem Sayısı: 885 yıl-işl.		
Log likelihood: -5158,442		LR chi2 (4): 159,97 Prob > chi2: 0,0000		
Bağımsız Değişkenler	Risk Oranı (HR)	Standart Hata	Z değeri	P değeri
PROF.	0,7526290	0,0577866	-3,70	0,000**
ŞEFF.	0,5113523	0,0462084	-7,42	0,000**
TUTC.	0,9565836	0,0886435	-0,48	0,632
TEKD.	1,4911220	0,1717264	3,47	0,001*

* %5 düzeyinde istatistiksel anlamlılığı göstermektedir.
** %1 düzeyinde istatistiksel anlamlılığı göstermektedir.

Tablo 4'te finansal raporlama kalitesine ilişkili olduğu ileri sürülen değişkenlerin etki düzeyleri görülmektedir. Profesyonellik-statüokoculuk, şeffaflık-gizlilik, ve tekdüzelik-esneklik boyutlarında toplanan muhasebe kültürü özellikleri ile finansal raporlama kalitesi arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulgulanmıştır. Buna karşın tutuculuk-iyimserlik boyutunda bu testte finansal raporlama kalitesine anlamlı bir etki tespit edilememiştir. LR testinin olasılık değeri (prob>chi2: 0,0000) modelin açıklayıcılığının %5 önem düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 5'te ise aynı sağkalım analizi sonuçları regresyon katsayıları (β) cinsinden gösterilmiştir. Bir önceki tabloda gösterilen risk oranları (hazard ratio) bu katsayıların $e^{\beta n}$ fonksiyonunu ifade etmektedir. Detaylı ifade etmek gerekirse, burada anlamlı ilişki tespit edilen her değişkendeki 1 birimlik değişimin risk oranlarına e^{β} kadar etki edeceği söylenebilir.

Tablo 5. Sağkalım Analizi Cox Regresyonu Sonuçları 2

Yatay Kesit: 177 İşletme		Gözlem Sayısı: 885 yıl-işl.		
Log likelihood: -5158, 442		LR chi2 (4): 159, 97 Prob > chi2: 0,0000		
Bağımsız Değişkenler	Katsayı (β)	Standart Hata	Z değeri	P değeri
PROF.	-0, 2841829	0, 0767797	-3, 70	0, 000**
ŞEFF.	-0, 6706965	0, 0903651	-7, 42	0, 000**
TUTC.	-0, 0443871	0, 0926667	-0, 48	0, 632
TEKD.	0, 3995291	0, 1151659	3, 47	0, 001*
* %5 düzeyinde istatistiksel anlamlılığı göstermektedir.				
** %1 düzeyinde istatistiksel anlamlılığı göstermektedir.				

İlk olarak profesyonellik-statükoculuk boyutunda şirketlerin muhasebe kültürünün profesyonel özellik göstermesinin finansal raporlama kalitesine pozitif etki ettiği görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre; p-değeri < 0,05 bulunmuş, yokluk hipotezi (H_0 = Finansal raporlama kalitesi ile profesyonellik özelliği arasında anlamlı bir ilişki yoktur) reddedilmiştir. Bu durumda profesyonellik özelliğinin şirketlerin finansal raporlama kalitesine pozitif etki ettiği sonucuna varılabilir. Statükocu muhasebe kültürü gösteren şirketlerde ise profesyonelliğin bulunmaması finansal raporlama kalitesiyle ters ilişkilidir.

Hazard (risk) oranları yorumlandığında ise, bu değerlerin birden küçük olmasının başarısızlık riskini (araştırmamızda başarısızlık kaliteli finansal raporlamanın sona ermesi olarak tanımlanmıştır) azaltacağı ifade edilebilir. Bu rakamlar test edilen tüm özellikler için temel olarak aşağıdaki rasyoyu göstermektedir:

$$\frac{\text{Hazard (deney grubu, özelliği gösterenler)}}{\text{Hazard (kontrol grubu, özelliği göstermeyenler)}}$$

Test sonuçlarına dönüldüğünde, profesyonellik özelliğinde $HR < 1$ olduğu görülmektedir. Bu çarpanın anlamı profesyonel muhasebe kültürünü yansıtan firmalarda başarısızlık riskinin daha düşük olduğu; yani kaliteli finansal raporlama yapma, kaliteli kazançlar açıklayabilme süresinin uzadığıdır. Profesyonellik özelliğine ilişkin bulgular katsayılar üzerinden de yorumlanabilir. Değişkene ilişkin katsayının üstel fonksiyonu, e^{β_1} , bu boyuttaki hazard oranını ($\sim 0, 75$) vermektedir. Profesyonellik özelliğinin görülmesi başarısızlık riskini düşürmekte, kaliteli finansal raporlamaya ilişkin yaşam süresini uzatmaktadır.

Analizin bu bölümünde kazanç kalitesi vergi öncesi kar üzerinden hesaplanmıştır ve profesyonelliğin sürekli, tahmin edilebilir, değişkenliği az, istikrarlılığı fazla kazançların oluşmasına katkı sağladığı sonucuna varılmıştır.

İkinci sırada şeffaflık-gizlilik boyutunda kültürel özelliklerin finansal raporlama kalitesine etkisi incelenmiştir. Şirketlerin şeffaf muhasebe kültürü özelliği göstermesinin finansal raporlama kalitesine

pozitif etkisi olduğu bulgulanmıştır. Analiz sonuçlarında; p-değeri $< 0,05$ bulunmuştur. Yokluk hipotezi ($H_0 =$ Finansal raporlama kalitesi ile şeffaflık özelliği arasında anlamlı bir ilişki yoktur) reddedilmiştir. %1 önemlilik düzeyinde şeffaf muhasebe kültürünün şirketlerin finansal raporlama kalitesine olumlu etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Gizlilik özelliğinin görüldüğü şirketlerde ise şeffaflığın bulunmamasının kaliteli finansal raporlamaya olumsuz etki ettiği görülmüştür.

Hazard (risk) oranları değerlendirildiğinde, şeffaflık bağımsız değişkeni için bu değer birden küçük olduğu görülmektedir, $HR < 1$. Bu oran; şeffaflık özelliğini gösteren şirketlerin finansal raporlama kalitesine ait yaşam sürelerinin, göstermeyenlere oranla daha uzun olduğu anlamına gelmektedir. Cox regresyonu katsayıları yorumlandığında ise şeffaflık-gizlilik boyutundaki değişken katsayısının üstel fonksiyonunun, e^{β^2} , bu boyuttaki hazard oranını ($\sim 0, 51$) verdiği görülmektedir. Yani şeffaflık özelliğini gösteren şirketlerde, göstermeyen şirketlere göre başarısızlık riskini ifade eden risk oranı daha düşük, yaşam süresi daha uzundur. Şeffaflık özelliği istatistiksel olarak anlamlı düzeyde kaliteli raporlamaya katkı sağlamaktadır.

Bir diğer boyut olan tutuculuk-iyimserlik özellikleri ile finansal raporlama kalitesi arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulgulanmıştır. Elde edilen sonuçlarda; p-değeri $> 0,05$ bulunmuş, bu durumda yokluk hipotezi ($H_0 =$ Finansal raporlama kalitesi ile tutuculuk özelliği arasında anlamlı bir ilişki yoktur) kabul edilmiştir.

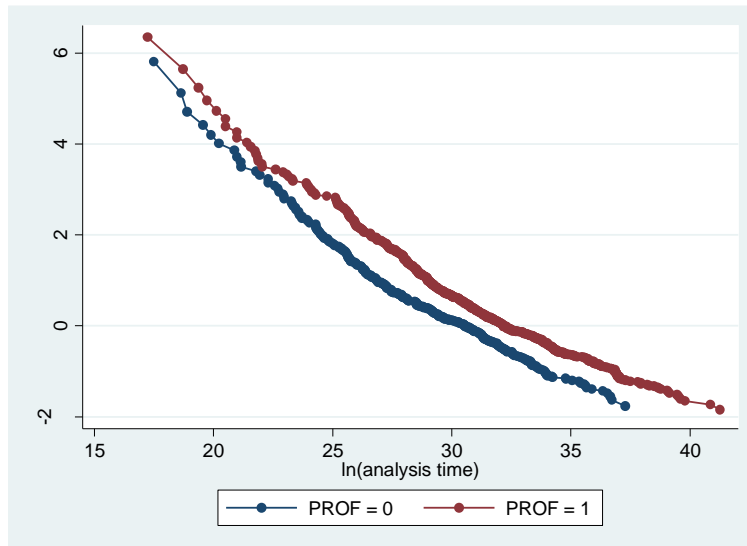
Şirketlerin finansal raporlama kalitesi sağkalım fonksiyonu üzerinde tutuculuk veya iyimserlik özelliklerinin anlamlı bir etkisi gözlenmemiştir. Buradan hareketle tutucu (muhafazakâr) muhasebe kültürünün ilişkilendirildiği belirsizlikten kaçınma eğilimi ve buna ilişkin risk yönetimi göstergelerinin raporlama kalitesine yansımadağı ya da en azından ölçülen periyotta ayırt edici bir farklılık oluşturmadığı sonucuna varılabilir. Fakat değişkenler arasındaki ilişkileri gösteren korelasyon testi dikkate alındığında tutuculuk özelliği ile şeffaflık özelliğine ilişkin gözlemlerde önemli korelasyon olduğu görülmektedir. Tutuculuk özelliğinin gözlemlendiği şirketlerin birçoğunda şeffaflık özelliği de gözlemlenmiştir. Bu iki değişkenin birlikte değişiminin ölçüsü olan korelasyon katsayısı $r: 0, 54$ 'dir. Dolayısıyla analiz sonuçlarında bu boyutta anlamlı ilişki tespit edilememesi değişkenin şeffaflık-gizlilik boyutuyla etkileşimli olmasına bağlanabilir. Muhasebe/finansal raporlama sistemlerinde risklerin öngörülmesinin finansal rapor sonuçlarına ve finansal performansa yansımalarının zaman alacağı da bir gerçektir. Daha uzun vadeli karşılaştırmaların yapılması, değişkendeki korelasyondan kaynaklı etkileri azaltmak için farklı göstergelerden yararlanılmasıyla bu özelliğın etkileri tekrar araştırılabilir.

Tekdüzelik-esneklik boyutunda ise yine finansal raporlama kalitesiyle anlamlı ilişki bulgulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre; p-değeri $< 0,05$ bulunmuş, yokluk hipotezi ($H_0 =$ Finansal raporlama kalitesi ile tekdüzelik özelliği arasında anlamlı bir ilişki yoktur) reddedilmiştir.

Fakat hazard oranlarına bakıldığında bu ilişkinin ters yönlü olduğu görülmektedir. $HR > 1$ oranı, esnek muhasebe kültürü gösteren şirketlerde başarısızlık riskinin daha düşük olduğunu dolayısıyla finansal raporlama kalitesinin daha yüksek olduğunu ifade etmektedir. Cox regresyonu katsayıları incelendiğinde tekdüzelik-esneklik boyutundaki katsayının üstel fonksiyonunun, e^{β_4} , bu boyuttaki hazard oranını verdiği ($\sim 1,49$) görülmektedir. Başarısızlık riskini ifade eden hazard oranı esneklik özelliği gösteren şirketlerde, tekdüzelik özelliği gösterenlere göre daha düşüktür. Esneklik özelliği gösteren şirketlerde yaşam süresi daha uzundur; bu özellik istatistiksel olarak anlamlı düzeyde kaliteli finansal raporlamaya katkı sağlamaktadır.

Sağkalım analizlerinde finansal raporlama kalitesi ile muhasebe kültürü değişkenlerinin etkileşimini orantılı hazard (risk) regresyon yönteminin grafiksel değerlendirmesiyle de ortaya koymak mümkündür. Regresyonun grafiksel değerlendirmesi ilk olarak profesyonellik-statükoculuk boyutuyla ilgili gerçekleştirilmiştir.

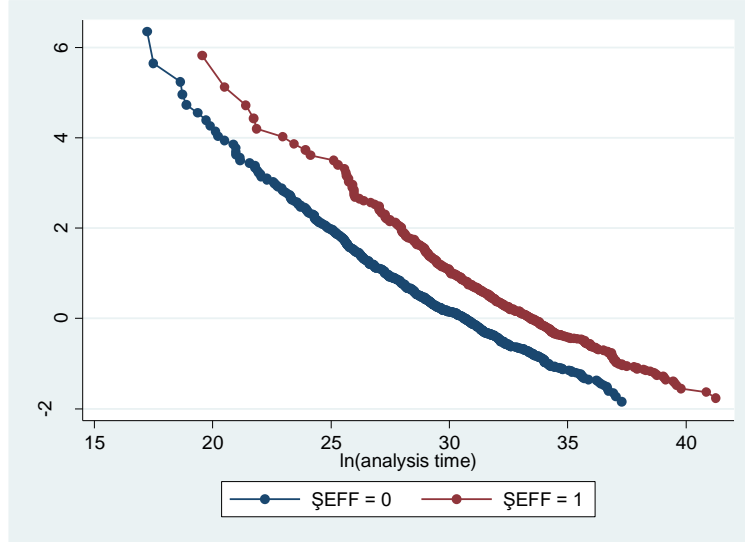
Aşağıdaki Grafik 1’de analiz sonuçlarının grafik üzerinde gösterilmesine yer verilmiştir. Grafikler Stata programından elde edilmiştir. Grafikteki eğriler profesyonellik özelliğini gösteren ve göstermeyen şirketlerin finansal raporlama kalitesi yaşam sürelerini ve başarısızlık risklerini temsil etmektedir. Bu yöntemle profesyonellik özelliği göstermeyen yani statükocu muhasebe kültüründe kabul edilen şirketlere göre özelliğin gözlemlendiği şirketlerin sağkalım olasılıklarının arttığı görülmektedir. Özelliğin gözlemlenmesiyle eğri anlamlı düzeyde sağ tarafa kaymıştır. Kaliteli finansal raporlamanın ömrünün profesyonel muhasebe kültürünü yansıtan şirketlerde daha fazla olduğu bu şekilde de ortaya konmuştur.

Grafik 1. Profesyonellik-Statükoculuk Boyutunun Karşılaştırmalı Etkileri

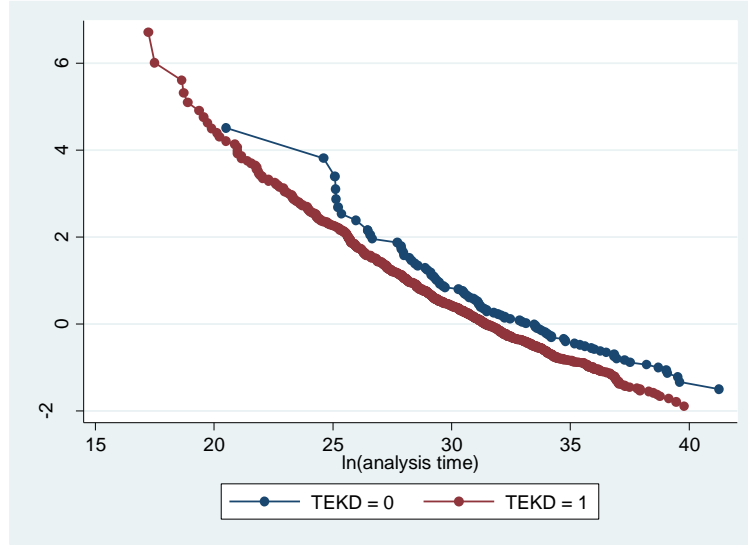
Bir sonraki grafikte şeffaflık-gizlilik boyutunda yapılan analizler grafiğe dökülmüştür. Aşağıdaki Grafik 2’de şeffaflık ortak değişkeninin gözlemlendiği şirketlerde, şeffaflık özelliğinin

gözlemlenmediği, gizliliğin baskın olduğu şirketlere göre finansal raporlama kalitesi yaşam süresinin uzadığı görülmektedir. Sağkalım olasılıkları şeffaflığın gözlemlendiği şirketlerde anlamlı ölçüde daha fazladır. Şeffaf muhasebe kültürünün etkisi önceki değişkenle ilgili gözlemlere benzer şekilde eğrinin sağa kaymasına, başarısızlık risklerinin azalmasına sebep olmuştur.

Grafik 2. Şeffaflık-Gizlilik Boyutunun Karşılaştırmalı Etkileri

Aşağıdaki Grafik 3'te ise anlamlı ilişki tespit edilen diğer boyut olan tekdüzelik-esneklik boyutuna ait yaşam süreleri ve sağkalım olasılıkları verilmiştir. Grafikte görüldüğü gibi finansal raporlama kalitesi ile tekdüzelik-esneklik özellikleri arasında anlamlı ilişki mevcuttur. Analiz sonuçlarına göre esnek muhasebe kültürü gözlemlenen şirketlerin finansal raporlama kalitesi anlamında başarısızlık riski daha düşüktür. Tekdüzelik özelliğinin gözlemlenmesi kaliteli finansal raporlama sürelerini uzatmamaktadır. Bu değişkende esnek muhasebe kültürü özelliklerinin finansal raporlama kalitesi açısından olumlu etkileri olduğu sonucuna varılmıştır.

Grafik 3. Tekdüzelik-Esneklik Boyutunun Karşılaştırmalı Etkileri

Araştırmanın derinleştirilmesi amacıyla, sağkalım analizi bağımlı değişkenin faaliyet kârı üzerinden hesaplandığı verilere de uygulanmıştır. Böylece tespit edilen ilişki ve etkileri iki farklı kazanç ölçütü üzerinden geliştirilen fonksiyonlarda karşılaştırma imkânı olmuştur. Kazanç kalitesinin esas faaliyet kârı üzerinden hesaplanması bazı kalemlerin tekrar etmeme ihtimalini dikkate alarak, sonuçta süreklilik arz eden nakit akışlarının etkisini artırmaktadır. Tekrar etmeyen tahakkukların modelden çıkarılması sürdürülebilir performansın raporlanmasında daha hassas bir ölçüt sağlayacaktır.

Aynı yöntem bağımlı değişkenin faaliyet kârı kullanılarak hesaplanması durumunda muhasebe kültürüne ilişkin faktörlerin etkisini tespit etmek amacıyla uygulanmıştır. Tablo 6'da Cox orantılı riskler regresyonuyla ulaşılan sağkalım analizi sonuçları aktarılmıştır.

Tablo 6. Sağkalım Analizi Cox Regresyonu Sonuçları 3

Yatay Kesit: 177 İşletme		Gözlem Sayısı: 885 yıl-işl.		
Log likelihood: -5165, 8328		LR chi2 (4): 153, 51		
		Prob > chi2: 0,0000		
Değişkenler	Risk Oranı (HR)	Standart Hata	Z değeri	P değeri
PROF.	0, 8327101	0, 0638769	-2, 39	0, 017*
ŞEFF.	0, 4789667	0, 0445373	-7, 92	0, 000**
TUTC.	0, 9444347	0, 0879903	-0, 61	0, 539
TEKD.	1, 2629820	0, 1424455	2, 07	0, 038*

* %5 düzeyinde istatistiksel anlamlılığı göstermektedir.
** %1 düzeyinde istatistiksel anlamlılığı göstermektedir.

Faaliyet kârını dikkate alan analiz sonuçları vergi öncesi kârı dikkate alan analiz sonuçlarıyla büyük ölçüde örtüşmektedir. Modelin açıklayıcılığı (prob>chi2: 0,0000) %5 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Muhasebe kültürü değişkenlerine ilişkin bulgular bu analiz neticesinde desteklenmiştir.

Tablo 7’de araştırma sonucu bulgularan değişkenler arasındaki ilişkiler ve yönleri özet bir şekilde belirtilmiştir. Profesyonellik ve şeffaflık özelliklerinin raporlama kalitesine olumlu etkileri bulunurken, statükoculuk ve gizlilik özelliklerinin etkileri negatiftir; esnek raporlama kültürünün tutarsızlığa sebep olmadığı ve etkilerinin pozitif olduğu görülürken; tutuculuk-iyimserlik boyutunda araştırma kapsamında anlamlı bir etki bulgulanamamıştır.

Tablo 7. Değişkenler İlişki Matrisi

	Ortak Değişken	FİNANSAL RAPORLAMA KALİTESİNE ETKİ
MUHASEBE KÜLTÜRÜ ÖZELLİĞİ	Profesyonellik	Pozitif +
	Statükoculuk	Negatif -
	Şeffaflık	Pozitif +
	Gizlilik	Negatif -
	Tutuculuk	Anlamlı İlişki Bulgulanmamıştır
	İyimserlik	Anlamlı İlişki Bulgulanmamıştır
	Tekdüzelik	Negatif -
	Esneklik	Pozitif +

5. SONUÇ

Çalışmada muhasebe kültürünün finansal raporlama kalitesiyle bağlantısı kurulmuştur. Muhasebe kültürü özelliklerinin finansal raporlama kalitesi üzerindeki etkilerini incelemek için dört farklı muhasebe kültürü boyutunda gruplanan karşılıklı özelliklerin yer aldığı farklı hipotezler oluşturulmuştur. Bu hipotezler halka açık şirketler üzerinde araştırılmıştır. Araştırmanın kapsamı Borsa İstanbul imalat sanayi endeksine dahil 177 şirketten oluşmaktadır. Değişkenlere ilişkin veriler şirketlerin yıllık finansal tablo ve açıklamalarından, yıllık faaliyet raporlarından ve kamuyu aydınlatma platformuna aktardıkları şirket bilgilerinden elde edilmiştir.

Hipotezlerinin test edilmesi Sağkalım Analizi (Survival Analysis) yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Sağkalım veya Yaşam Analizi olarak adlandırılan bu yöntemle bir olayın başarısızlıkla sona erinceye kadarki yaşam süresince, sürece etki eden ortak değişkenlerin yarattığı farklılıkları gözlemlemek mümkün olmaktadır. Şirketlerin finansal raporlama kalitelerini sürdürebilecekleri yaşam süreleri dağılımları izlenerek, bu sürece etkisi olduğu düşünülen faktörler açıklanabilmektedir. Sağkalım analizlerinde veri setine uygunluğu sebebiyle Cox regresyon yöntemi uygulanmıştır.

Böylece gözlemlenen periyotta şirketlerin kaliteli kazançlar sunma kapasitesi yaşam sürelerine dönüştürülmüştür. Analiz sonuçlarında statükoculuk yerine profesyonel muhasebe kültürünün; gizlilik yerine şeffaflık özelliğinin ve tekdüzelik yerine esneklik özelliğinin gözlemlendiği şirketlerde bu yaşam sürelerinin uzadığı görülmüştür. Tutuculuk-iyimserlik boyutunda ise anlamlı bir ilişki bulgulanamamıştır. Muhasebe kültürüne ilişkin profesyonellik, şeffaflık ve esneklik özelliklerinin kaliteli finansal raporlama kapasitesini arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Aynı analiz yönteminde kazanç göstergeleri olarak vergi öncesi kâr ve esas faaliyet kârının kullanılmasının değişkenlerde bulgularan etkilerde bir değişiklik yaratmadığı görülmüştür. Söz konusu istatistikler için %5 ve %1 önem düzeyinde anlamlılık geçerlidir.

Araştırmanın ortaya çıkardığı bulgular genellikle standart ve düzenlemelerle ilgili durumlara atfedilen finansal raporlama kalitesinde oluşan ayırt edici farklılıklarda; işletmelerin mali yönetim yapılanmalarının, iç denetim mekanizmalarının, muhasebe uygulamalarını düzenlerken gösterdiği adaptasyon kabiliyetinin etkisinin yoğun olduğudur. Buradan hareketle, finansal raporları değerlendiren en önemli kullanıcı gruplarından yatırımcılara alacakları kararlarda işletmelerin raporlanan rakamlarının ardında yatan muhasebe kültürü öğelerini dikkate almalarının önemi vurgulanmalıdır.

Muhasebe kültürü özelliklerinden profesyonelliğin sağlanması işletmelerin mali işler organizasyonu ve yönetimiyle yakından ilgilidir. Profesyonelliğin artırılması finansal raporlamanın merkezi yürütmenin (yönetim kurulu, icra kurulu) etki alanından bağımsız gelişmesiyle mümkündür. Bu doğrultuda mali işler/muhasebe bölümü idaresi mümkün olduğunca bağımsız yönetici ve uygulayıcıların sorumluluğunda olmalıdır. Şirket ortakları, yönetim kurulu üyeleri veya yönetim kurulu üyesi olan genel müdürlerin mali işler idaresinde bulunmasının finansal raporların kalitesini olumsuz etkilediği görülmüştür. Halka açık ortaklıklarda küçük aile işletmeciliği mantığının terk edilmesi önemlidir. Sahiplik-yönetim ve mali işlerin icrası birbirinden bağımsız yürütüldükçe profesyonellik özelliğinin artacağı ve bunun da finansal raporlama kalitesine olumlu yansıtacağı tahmin edilmektedir.

Şeffaflık özelliğinin etkileri göz önünde bulundurulduğunda finansal raporların kalitesinin artırılması bu özelliğin oluşması için temel şartları sağlayan iç denetim mekanizmalarının etkinliği ve bağımsızlığıyla mümkündür. Uzun süreli kaliteli kazançlar raporlama kapasitesine sahip işletmelerde iç denetimin ayrı bir birim olarak örgütlendiği ve yönetim ile yürütmeden bağımsız çalıştığı görülmektedir. Yönetimlerin iç denetimi sadece sembolik bir yükümlülük olarak algılaması yetersizdir. Finansal raporların oluşmasında hesap verebilirlik şeffaflık kültürüyle şirket içinde aktif hale getirilmelidir. Araştırmada finansal raporların, kazançların kalitesine pozitif etkisi bulunan bir başka özellik esnekliktir. Sonuçlar esnek muhasebe kültürünün etkisindeki raporlamada muhasebe

uygulamalarını düzenlerken belirlenecek yöntemlerde, yapılan tahminlerde, meydana gelen değişikliklere yönelik uyumun arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Sermaye piyasalarında kaliteli bilgi talebi ancak finansal raporların ve kullanıcılarla buluşan çıktılarının yüksek kalitede olmasıyla karşılanabilmektedir. Finansal raporların kalitesine etki eden unsurlar arasında muhasebe kültürüyle ilgili faktörler birçok çevresel koşulu yansıması bakımından diğerlerinden ayrılmaktadır. Kaliteli finansal raporlamanın çıktıları olarak finansal piyasalarda bilgi kullanıcıları arasında bilgi asimetrisinin azalması, sermaye maliyetlerinin düşürülmesi, yatırımlardaki verimliliğin artması, manipülasyon amaçlı fırsatçı kar yönetimi uygulamalarının önüne geçilmesi ve finansal raporlama sistemi aracılığıyla elde edilen bilgilerin sermaye piyasalarına daha fazla yansımaya beklenmektedir. Bu çalışmada temel amaç olan finansal raporlama kalitesiyle muhasebe kültürüne bağlı faktörler arasındaki ilişki aydınlatılmıştır. Araştırma gerçekleştirilirken muhasebe kültürü özelliklerinin ampirik gözlemlere dayalı somutlaştırılması ve sağkalım analizi yönteminin muhasebe alanında uygulanmasıyla finansal raporların değerlendirilmesine yönelik özgün bir yaklaşım sunulmuştur.

YAZARLARIN BEYANI

Bu çalışmada, Araştırma ve Yayın Etiğine uyulmuştur, çıkar çatışması bulunmamaktadır ve de finansal destek alınmamıştır.

AUTHORS' DECLARATION

This paper complies with Research and Publication Ethics, has no conflicts to declare and has received no financial support.

YAZARLARIN KATKILARI

Çalışma Konsepti/Tasarım- MİK, SY; Yazı Taslağı- MİK; İçeriğin Eleştirel İncelemesi- SY, MİK; Son Onay ve Sorumluluk- MİK, SY.

AUTHORS' CONTRIBUTION

Conception/Design of Study- MİK, SY; Drafting Manuscript- MİK; Critical Revision of Manuscript- SY, MİK; Final Approval and Accountability- MİK, SY.

KAYNAKÇA

- Akman, N. (2009). *Finansal Açıklama Üzerinde Kültürün Etkisi: UFRS Öncesi ve Sonrası*. (Tez Numarası. 239162) [Doktora Tezi, Başkent Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Ball, R. & Shivakumar, L. (2005). Earnings quality in UK private firms: comparative loss recognition timeliness. *Journal of Accounting and Economics*, 39(1), 83-128. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2004.04.001>
- Barth, M., Landsman, W. & Lang, M. (2008). International Accounting Standards and Accounting Quality. *Journal of Accounting Research*, 46(3), 467-498. <http://www.jstor.org/stable/40058143>
- Bellovary, J., Giacominio, D. & Akers, M. (2005). Earnings Quality: It's Time to Measure and Report. *The CPA Journal*, 75(11), 32-37.
- Biddle, G., Hilary, G. & Verdi, R. (2009). How does financial reporting quality relate to investment efficiency. *Journal of Accounting and Economics*, 48, 112-131. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2009.09.001>
- Bulmuş, İ. (2019). Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına Geçişin Finansal Raporların Kalitesi Üzerine Etkisi. (Tez Numarası. 537910) [Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Çavuş, G. (2018). Finansal Raporlama Kalitesini Etkileyen Faktörler Ve Finansal Raporlama Kalitesinin Ölçümüne İlişkin Yaklaşımlar: Bist İmalat Sektöründe Bir Uygulama. (Tez Numarası. 534958) [Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Chartered Financial Analyst (CFA) Institute. (2020, March 1). *Quality of Financial Reports and Earnings*. www.cfainstitute.org
- Dechow, P. & Dichev, I. (2002). The quality of accruals and earnings: The role of accrual estimation errors. *The Accounting Review*, 77, 35-59. <http://www.jstor.org/stable/3203324>
- Dechow, P. & Schrand, C. (2004). *Earnings Quality*, The Research Foundation of CFA Institute. <https://www.cfainstitute.org/-/media/documents/book/rf-publication/2004/rf-v2004-n3-3927-pdf.pdf>
- Durak, G. & Gürel, E. (2014). Finansal Raporların Kalitesine Etki Eden Ülkeye Özgü Faktörler. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 64, 95-110. <https://doi.org/10.25095/mufad.396492>
- Financial Accounting Standards Board (FASB). (2003). Statement of Financial Accounting Standards No. 132 (revised 2003) Employers' Disclosures about Pensions and Other Postretirement Benefit. <https://www.fasb.org/>

- Francis, J., LaFond, R., Olsson, P. & Schipper, K. (2004). Cost of Equity and Earning Attributes. *The Accounting Review*, 79(4), 967-1010. <http://www.jstor.org/stable/4093083>
- Francis, J., Olsson, P. & Schipper, K. (2006). Earnings Quality. *Foundations and Trends in Accounting*, 1(4), 259-340. <http://dx.doi.org/10.1561/14000000004>
- Graham, J., Harvey, C. & Rajgopal, S. (2005). The economic implications of corporate financial reporting. *Journal of Accounting and Economics*, 40, 3-73. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2005.01.002>
- Gray, S. (1998). Towards a Theory of Cultural Influence on the Development of Accounting System Internationally. *Abacus*, 24(1), 1-15. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6281.1988.tb00200.x>
- Gotti, G. & Mastrolia, S. (2009). *The effect on financial reporting quality of an exemption from the SEC reporting requirements for foreign private issuers*, (Working Paper). University of Illinois. https://pages.business.illinois.edu/zimmerman/wp-content/uploads/sites/56/2015/08/021-Gotti_Mastrolia.pdf
- Hofstede, G. (1991). *Cultures and Organizations Software of the Mind*. McGraw-Hill.
- Hofstede, G. (2011). Dimensionalizing Cultures: The Hofstede Model in Context. *Online Reading in Psychology and Culture*, 2(1), 3-26. <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1014>
- Karabayır, M. E. (2012). Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Kalitesi: İMKB Örneği. (Tez Numarası. 317530) [Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Karabınar, S. (2005). *Kültür Muhasebe Etkileşimi Açısından Muhasebe İklimi: Muhasebeye Kültürel Bakışlar*. Seçkin Yayıncılık.
- Karakoç Kanbol, F. (2019). Türk Telekomda Sabit İnternet Kullanıcı Davranışlarının Yaşam Analizi (Survival Analysis) İle İncelenmesi: Sivas Örneği. (Tez Numarası. 565809) [Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Kaya, M. E. (2017). Sağlık Analizi ve Zootekni Alanında Kullanımı (Tez Numarası. 476627) [Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Lee, E. & Wang, J. W. (2003). *Statistical Methods for Survival Data Analysis Third Edition*. John Wiley & Sons.
- McKee, T. (2005). *Earnings Management: An Executive Perspective*. Thomson South-Western.
- Menicucci, E. (2020). *Earnings Quality Definitions Measures, and Financial Reporting*. Springer. DOI:10.1007/978-3-030-36798-5_1

- Nobes, C. (1998). Towards a General Model of the Reasons for the International Differences in Financial Reporting. *Abacus*, 34(2), 162-187. DOI:10.1111/1467-6281.00028
- Önce, S. & Çavuş, G. (2019). Finansal Raporlama Kalitesini Etkileyen Faktörler ve Finansal Raporların Kalitesinin Ölçümüne İlişkin Yaklaşımlar. *Anadolu Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(1), 30-51. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/anadoluibfd/issue/47503/599832>
- Özdamar, K. (2019). *SPSS ile Biyoistatistik*. Nisan Kitabevi.
- Öztürk, E. (2015). Muhasebedeki Değerleme Yaklaşımları Üzerine Kültürel Bir Değerleme. *Journal of Accounting Finance and Auditing Studies*, 1(3), 17-33.
- Penman, S. & Zhang, X. J. (2002). Accounting conservatism, the quality of earnings, and stock returns. *The Accounting Review*, 77(2), 237-264. <http://www.jstor.org/stable/3068897>
- Robinson, T., van Greuning, H., Henry, E. & Broihahn, M. (2009). *International Financial Statement Analysis*. John Wiley & Sons Inc. <https://books.mec.biz/tmp/books/G2L68QLOCEX7RSFY1UU1.pdf>
- Roonen, J. & Yaari, V. (2008). *Earnings Management: Emerging Insights in Theory, Practice and Research*. Springer, DOI:10.1007/978-0-387-25771-6
- Saygı, H. (2007). Su Ürünleri Araştırmalarında Yaşam Modelleri Ve Kullanılan İstatistiksel Yöntemler. (Tez Numarası. 222970) [Doktora Tezi, Ege Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Schipper, K. & Vincent, L. (2003). Earnings Quality. *Accounting Horizons*, 17, 97-111. <https://doi.org/10.2308/acch.2003.17.s-1.97>
- Sünbül Koçak, Z. (2015). Kazanç Kalitesinin Ve Kazanç Yönetiminin İşletmelerin Finansal Performansı Üzerine Etkisi: ISO 500 İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma. (Tez Numarası. 389830) [Yüksek Lisans Tezi: Balıkesir Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Tecimer, Y. (2010). Halka Açık Şirketlerde Muhasebe Kültür Değerlerine Yönelik Bir Araştırma. (Tez Numarası. 279188) [Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Temiz, H. (2018). Tahakkuk Kalitesi ve Karın Süreçliliği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: BIST 100 Örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 79, 81-94. DOI:10.25095/mufad.438774
- Ulu Metin, G. (2016). Bulanık Yaşam Analizi ve Uygulaması. (Tez Numarası. 434170) [Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Vupa Çilengiroğlu, Ö. (2019). Orantılı Hazard Varsayımının Maden Kazalarında İstatistiksel Olarak İncelenmesi. *Karaelmas İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi*, 3(1), 33-52. DOI:10.33720/kisgd.469823

- Yaşar, Ş. & Alkan, G. (2016). Ulusal Kültür Bağlamında Yönetim Kurullarındaki Bağımsız Üyelerin Bağımsızlığı: Gri Yöneticiler. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 18(Özel Sayı-1), 813-839. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mbdd/issue/42789/517073>
- Yel, T. (2009). Kar Kalitesi ve Dönem Karıyla Gelecek Dönem Karları ve Hisse Senedi Getirileri Arasındaki İlişkinin İMKB’de Test Edilmesi. (Tez Numarası. 257035) [Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yel, T. (2012). Kar Kalitesi ve Hisse Senedi Getirileri Arasındaki İlişkinin İMKB’de Test Edilmesi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 8(16), 119-136. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijmeb/issue/54820/750385>